

Juli - augustus 1957

ROEPING

Jaargang XXXIII - 3 en 4

ROEPING

CULTUREEL MAANDBLAD ONDER REDACTIE VAN
PAUL HAIMON - HARRIET LAUREY - M. MOLENAAR M.S.C.

PROF. DR. J. PETERS C.ss.R. - MICHEL VAN DER PLAS
GABRIEL SMIT - LAMBERT TEGENBOSCH

UITGAVE: H. GIANOTTEN, TILBURG

Jaargang 33 — Nummer 3 en 4 — juli-augustus 1957.

INHOU D

<i>G. J. van Beek:</i>	In parte dextra	129
	Inter oves	131
	Vasten	133
	Opa	134
	Perspectief	135
	Communie	137
<i>Henri Bruning:</i>	Het raadhuis	138
<i>Michel van der Plas:</i>	De pont	143
	Morgen	145
	In deze wereld	147
<i>Dick Steenkamp:</i>	Het varken	149
<i>Jan Boelens:</i>	De daguil van Piraeus	154
<i>Gabriël Smit:</i>	Teresia, minnares van Lisieux	165
<i>Vic. Reinders:</i>	Intermezzo	182
	Vercenzaamd mens	183
	Inzicht	184
<i>Martien J. G. de Jong:</i>	Een historisch spektakelstuk van Willem Bilderdijk	185
<i>Willem Bilderdijk:</i>	Willem van Holland	190
<i>Fem Rutke:</i>	Voor later	202
	In memoriam	203
	Persoonlijk voorjaar	204
	Stilleven	205
	Aan de bijzondere voorbijganger	206
	Spiegelsprekend	208

KRONIEK

<i>Henri Bruning:</i>	Het evangelie als zondagsevangelie	210
<i>Noud van den Eerenbeemt:</i>	Nog even iets over de zondagspreek	212
<i>Michel van der Plas:</i>	Kan het evangelie buiten de preek	215
<i>Lambert Tegenbosch:</i>	De auteur en zijn publiek	216

JOURNAAL

Aantekeningen van Michel van der Plas, Gabriël Smit en Lambert Tegenbosch	220
--	-----

Noot van de redactie: Op het omslag is te zien een fragment uit een zestiende-eeuws wandtapijt, pauwen, konijnen, papegaaien en spelende kinderen op gebloemde grond, dat momenteel te zien is op de zomertentoonstelling van het Rijksmuseum, 'Van Gotiek tot Empire'.

De drie lino's op het omslag van het vorige nummer waren van Geertrui Charpentier.

HET RAADHUIS

Neen, ik houd niet van ons raadhuis. Er heerst een eigenaardige stilte in de gangen en vertrekken, een administratieve stilte, en alles loopt er vredig en onhoorbaar als op kogeltjes; met het trappenhuis klimt men binnen in een onzijdige ingekeerdheid, waarvan men de herkomst en het plechtige accent niet begrijpt; en alles wat het tot uitdrukking brengt is iets anders dan het bedoelde uit te drukken. Ik moest er echter zijn. De gestadig gerijpte intelligentie van mijn jongste zoontje had haar gymnasiale stadium bereikt, en dit noopte me op bepaalde informaties uit te gaan. Aan hemzelf kan ik dat niet toevertrouwen. Hij is enigszins vreemd, op een manier die men hier stellig niet waarderen zou. Laat me dit even verduidelijken. — Kort geleden is hij begonnen met opstellen maken. Hij doet dat met animo, maar het schijnt dat hij teveel boekentaal gebruikt, en inderdaad, ook als hij spreekt is hij soms wonderlijk plechtig. Onlangs lag hij languit op de divan. Alvorens zich op te richten strekte hij zijn beide armen omhoog en zei langzaam: 'Ik grijp mij vast aan een denkbeeldige balk en trek mij opwaarts', en met die woorden kwam hij overeind. Deze eigenaardige voorkeur is overigens reeds van oude datum. Toen hij voor het eerst ging biechten, opende hij deze kleine plechtigheid met de merkwaardige woorden: 'Eerwaarde Vader, ik geef u mijn zegen'.

Deze betrokkenheid op het officiële is een bedenkelijk verschijnsel: ze zou kunnen ontaarden in het verlangen naar een maatschappelijke positie welke die hang voedt en vervult. Dat zou ik pijnlijk vinden. Vorige zomer, op vacantie in een allerliefst dorp, was ik — in het voorbijgaan — getuige van een bescheiden locale parade ter gelegenheid van ik weet niet meer waarvan. Op een klein podium met tapijtje stonden de vertegenwoordigers van het burgerlijk en militair gezag, waarvan sommigen met ambtsketen, ontbloot hoofd, ontblote sabel, omlaaggerichte paraplu en allen met blijken of kentekenen van trouw, eerbied en eerbiedwaardigheid. Busken Huet noemde deze heren eens bij gelegenheid van een soortgelijk ceremonieel ons 'gepleisterd herenpersoneel', maar dat vind ik, hoewel ik op dat moment lichtelijk van de term genoot, bepaald onheus. Niettemin, toen ik ze daar — met hunne dames — zo toegewijd op dat houten verhoginkje zag staan en net doen alsof, dacht ik bij mezelf: 'God behoede mijn Nachwuchs voor het lidmaatschap van een dergelijke gemeentelijke mariacongregatie'. Misschien zou mijn plechtige zoontje eraan hebben toegevoegd [men weet 't nooit bij zo'n aanleg]: 'Maar Uw wil geschiedde'. — Overigens geloof ik dat het in de familie zit. Toen zijn oom

Peter zo oud was, had hij, wanneer hem gevraagd werd een boodschap te doen, de gewoonte op zijn ene been te gaan staan, naar voren te hellen en de rest van zijn lichaam [armen, romp en het resterende been] in horizontale stand uit te strekken. Hij zei dan: 'ik ben de haast'. Hij zei dit plechtig, en hij was bovendien plastisch, maar voor de boodschap moest gewoonlijk een andere Mercurius worden gecharterd. Ook dat is zo'n onprettig officieel trekje. — Maar goed, het is duidelijk dat ik mijn zoontje hier niet kan loslaten. Hij zou aanleiding geven tot velerlei complicaties. Men is wel plechtig hier, maar ik geloof niet, dat men er voorbereid is op een soortgelijke houding bij de bezoeker; ze zou hem ongetwijfeld worden verweten. Men moet de tegenpartij niet onzeker maken van zichzelf. Ik ben dus zelf op informatie uitgegaan. Ik heb helemaal niets plechtigs, integendeel, ik loop er meestal betrekkelijk ongeschoren en onverzorgd bij. Uit gemakzucht, werd me wel verweten, en ik kan dat niet geheel ontkennen. Maar toch ook niet zonder opzet. Ik heb echt een beetje maling aan maatschappelijke conventies. Anderzijds is het ook een soort hartelijkheid [of hatelijkheid] van me: men komt er de mensen enigszins mee tegemoet, het vergemakkelijkt hun meerderheidsbesef. Niettemin raakt alles van me in opstand als zo'n opgeprikte winkelkip met Hollywood-illusies me nu ook als een landloper behandelt. Ik verwijt haar woedend [in stilte dan], dat ze toch niet betaald wordt voor haar eigen voorkeuren en zeker niet voor haar geschifte meninkje, dat de kleren de man maken. Of is het de revolte van een oud karkas tegen een jong lichaam, dat aan mijn lichaam niet het hare beleeft? — Maar zoals gezegd: ik ging dus zelf op informatie uit.

De portier die me uitduide, waar ik me moest vervoegen, personifieerde die blijmoedige welgezindheid welke de zekerheid van een toekomstig pensioentje wel schenkt. Ook dat draagt bij tot de rust hier. Men is hier voor zijn verdere leven safe, mits men niet zo dom is een mogelijke persoonlijke schrandereid te nadrukkelijk te serveren. Maar zo dom [of schrandereid] is men niet, vermoed ik; eenmaal bij een raadhuis betrokken, is men [in het onderling verkeer] minzaam met de minzamen. Ik voelde me bij die vriendelijke portier zeer achteruitgesteld. In mijn bestaanje is zo weinig safe; ik ben altijd op het verkeerde moment dom en op het verkeerde moment schrandereid. Dat geeft vaak een gevoel van grote verlatenheid.

In het glazen vertrek, waar ik na enig dwalen belandde, stond aan het loket naast het mijne een uitermate verhit heer. Hij wierp zijn lichaam met een verwarlijke stoot voorwaarts, zwaaide met een bedrukt stuk papier, wierp vervolgens hoofd en romp weer achterwaarts en loeide opnieuw tegen de man aan de andere zijde van het loket.

Dat loket was als vele moderne loketten. Het was groot, breed, en het stond wagenwijd open. Dat is hartelijk, en ook een blijk van vertrouwen. Men heeft

trouwens, zodra zulk een loket voor u wordt opengeschoven, dadelijk een gevoel alsof men met open armen ontvangen wordt. Dat is een misverstand natuurlijk, maar het misverstand is vaak de meest solide grondslag voor een goede verstandhouding [als die niet te lang behoeft te duren]. De aangeblafte ambtenaar — hij had een afdeling van de gemeentelijke financiën onder zijn hoede — steunde met uitgespreide armen op het zwarte marmerblad. Vond hij dat toch veiliger? Of accentueerde hij aldus zijn rust? Of luisterde hij zo aandachtig? Of luisterde hij in het geheel niet? In ieder geval, als hij luisterde, deed hij het volkomen onbewogen. — Het geval had overigens niet echt mijn belangstelling: ik heb een afkeer van opwinding, en in de afzondering van zo'n glazen alcoof gaat er van een gemeentelijke twist ook weinig animerends uit. En bovendien was ik hier voor mijn eigen belangen. Die zijn, kan ik wel zeggen, altijd van korte adem. Even later verwijderde ik me dan ook. Ik wist wat ik weten wilden, en mijn ambtenaartje had me de inlichtingen verstrekt met die uitvoerige en belangeloze gulheid welke scheen te willen suggereren dat het niet alles kaf en Kafka is wat ambtenaar is. Men suggereert maar, dacht ik, en stapte welgezend de gang op.

Daar aangekomen werd ik aangesproken door een man, die juist vóór me de glazen zone verlaten had.

'Absoluut verkeerd', zei hij langzaam, met overtuiging en zonder inleiding, terwijl hij met zijn hoofd in de richting wees van de opgewonden heer achter de glaswand die gang en vertrek scheidde.

Vragend keek ik hem aan.

'Hier moet je kalm blijven', vervolgde hij, 'kalm en sarcastisch. Dat is de enige manier om een ambtenaar eronder te krijgen. Daar hebben ze niet van terug. Begrijpt u, dat is iets dat ze nooit meemaken.'

'Ach', deed ik flauwtjes verrast, meer om niet onhoffelijk te schijnen, want ik houd er niet van gestoord te worden. Ik wilde zo snel mogelijk doorlopen en de buitenlucht bereiken. Maar aan mijn kleine tegemoetkoming ontleende de man klaarblijkelijk het recht met me mee te lopen.

'Meneer', begon hij na enkele ogenblikken, terwijl hij staan bleef en me dwong hetzelfde te doen, 'laatst had ik er een, die stond tenslotte het schuim op z'n lippen. Zover moet je ze krijgen'. En met verbeterd triomf: 'Je hoeft niet te vragen dan, wie er gelijk heeft!'

De man leek me een kleine zelfstandige, een zeer kleine. Hij had het vermoedelijk hard te verduren bij zijn gezwoeg om bedrijfje en gezin boven water te houden. Maar ik voel nu eenmaal niets voor dat soort onderrichtingen, en met nog meer afkeer fungeer ik als lijdend voorwerp voor het afreageren van ingeklemde rancunes. Zoals ik reeds zei: ik stel er prijs op te worden aangespro-

ken op het niveau van mijn persoonlijke waardigheid. Ik houd niet van drie-hoog-achter. Om hem af te leiden zei ik met een vage glimlach:

'Die heer aan het loket was toch dokter Balthussen?'

'Ja', zei hij. Zijn blik veegde aarzelend en onderzoekend langs zijn onverzorgd uiterlijk en ik meende tot mijn voldoening enige verwondering te bespeuren.

'Ik dacht dat dat zo'n gemoedelijk ventje was', zei ik met een vrijmoediger grijnsje en tegelijk slordig en nonchalant genoeg om hem duidelijk te maken, dat ik het gesprek als afgelopen beschouwde en haast had. Maar daar trok hij zich niets van aan. Toen liep ik maar verder; en hij liep mee.

'Gemoedelijk...!?' Hij grinnikte superieurtjes. 'Weet u, dat dokters buiten hun praktijken zo agressief zijn?!' Hij taxeerde me opnieuw, zag ik. Controleerde hij of het woord 'agressief' ook tot mijn vocabulaire behoorde? Of wilde hij me overtroeven, wilde hij niet voor me onderdoen? Of — mooi! mooi! — wilde hij minstens bereiken, dat ik niet geringer van hem dacht dan hij was? Het werd steeds duidelijker dat hij, door zijn omgeving gekleineerd en niet geteld, het gesprek alleen begonnen was om aan mij zijn meerderheid te demonstreren (daartoe verleid wellicht door mijn weinig verzorgd uiterlijk). Nu, onzeker geworden, moest hij doorvechten, met kleine, snelle, gevatte reacties, waardoor ik zou begrijpen dat hij niet als de anderen was. Daarmee behield hij het respect voor zichzelf. Daarmee hield hij zich overeind. Met minder kon het nauwelijks. En men kan niet zonder zelfrespect...

'Hé', zei ik vaag en vergevensgezind, 'merkwaardig!' en ondertussen dacht ik: dan ontladen ze elders waarschijnlijk wat ze tijdens hun spreekuren moeten opkroppen.

'Toch is het zo!' zei hij langzaam en met overtuiging. 'Maar bij zo'n ambtenaar is dat uitvallen volkomen nutteloos! Dat tuig blijft volmaakt immuun. Hoe meer je je opwindt, hoe meer ze zich terugtrekken op hun kalmte. Daarmee willen ze je intimideren. Maar vóór die plechtige komkommersmoelen mij intimideren! Kom meneer, ik ben ook niet van gisteren, ik ken m'n mensen!'

Voorzichtig suggereerde ik:

'Die immuniteit is misschien hun redding.'

Nu keek hij mij vragend aan. Hij begreep me niet.

'Anders kan men hen misschien al na 'n paar weken naar een zenuwinrichting brengen', vulde ik aan.

Had ik een geheel nieuw perspectief geopend? De man glimlachte wreed. 'Zo ver moet ik ze krijgen! Niet wij, maar zij in een inrichting!' scheen hij te denken.

Of glimlachte hij anders? Overwoog hij 'n repliek om mij eronder te krijgen?

Hij zweeg even; toen grinnikte hij opnieuw. 'Weet u, 'n paar maanden ge-

leden was mijn dochter hier bij een trouwpartij van een vriendin. 'n Heel goedkope; voor de wet — ik weet niet of u dat weet — kun je namelijk ook gratis trouwen; goedkoper kan het al niet. En ze doen het ervoor! En hoe! Moet u horen! Opeens hoort mijn dochter de ambtenaar vragen, aan de vrouwelijke getuige: Johanna-Maria-Jansen-zal-ik-maar-zeggen ' u bent een zuster van de bruidegom?' Nu, wat denkt u dat die dochter van me denkt? — en laat ik er meteen bijvertellen, dat je al verdraaid gehaald moet zijn om dié van haar apropos te brengen, — ze denkt: ,hé, dat wist ik niet, van die orde heb ik nooit gehoord!' — Is-ie goed? — Zelfs als je niets betaalt, praten ze nog met hoofdletters! 'Een Zuster van de Bruidegom... Bent u een Zuster van de Bruidegom?! Maar je moet ze kennen, die ordestichters!'

Ik lachte mee, een beetje verward en verdrietig. Zoveel gevoel voor humor, en ook dat verzuurd en platgetrapt tenslotte.

We stonden bij de grote zware raadhuisdeur die hij opende. 'Neen', zei hij, 'gaat u voor'. Was hij zo ingenomen met zijn grap, dat hij er minzaam van werd? Demonstreerde hij zijn mensenkennis, of dat hij wel wist wat goede manieren waren? Of verwachtte hij, dat ik zeggen zou: 'Neen neen, na u'? Het doet er niet toe. Met zijn hele optreden deed hij niets anders dan zichzelf opdringen; en zichzelf opdringen als de overwinnende partij. Hij had die opmerking, over het mogelijk lot van de man achter het loket, van mij niet verwacht. Zelf had hij zich daar nooit in verdiept. Voor hem bestond alleen zijn eigen lot. Hij naderde onbekend terrein. Hij kón ook geen medegevoel in zich toelaten; daarmee ondergroef hij alle verweer. Hij ontweek naar een ander gebied. Hij redde zijn figuur met die plotselinge geestigheid, waarmee hij nogmaals zijn wrangheid en bitterheid kon luchten, en de overhand behield op mij. Dat laatste ergerde me evenzeer als zijn bescheiden gebaar naar de deur. En terwijl ik de ander met een afwezige blik aankeek, deed ik alsof het voor de hand lag dat ik als eerste door de deur naar buiten ging.

'Dank u', zei ik, en meteen, als afscheid: 'Goede morgen'.

'Morgen...'

Eerst dat laatste woord verried in zijn trage afwezigheid teleurstelling.

Van die kleine verwarring maakte ik haastig gebruik om me heen te spoeden, — neen, om de benen te nemen: de benen te nemen met dat plotseling gevoel van persoonlijke sjofelheid dat het résidu is dat elke overwinning in me achterlaat.

Zelfs zo'n murw geslagen mannetje gun ik zijn armzalige triomfjes niet.

Neen, ik houd niet van raadhuisen. Het is er stil en steriel. Administratieve vrede op kogeltjes. Neutrale ingekeerdheid waarvan men niet begrijpt waarop ze zich beroept om zo plechtig te doen. Het is net of ik er mezelf betreed. Mijn verwaarloosd uiterlijk verandert daar niets aan.